

U djelu A. Škegre nešto je šira lepeza pojavljivanja pojmova vezanih uz orijentalne kultove. On se ne zadržava samo na općim pojmovima vezanim uz kultove, nego ponekad analizira ulogu kulta i pojedinaca u pojedinim gospodarskim djelatnostima, primjerice ulogu kulta Izide i Ozirisa u pomorstvu ili pojavu kulta Mitre, Ozirisa i Izide u rudarstvu.

Iz svega navedenog uočljivo je slabo zanimanje za socijalne i ekonomske aspekte širenja orijentalnih kultova po provincijama Rimskog Carstva. Uzrok slabe zastupljenosti kulturnih elemenata rezultat je nedovoljne istraženosti difuzije, kao i same uloge pojedinaca u procesu širenja. Dosadašnja istraživanja pokazala su čestu pojavu kulturnih elemenata kod došljaka istočnjaka, zapadnjaka i Egipćana koji prema zanimanju pripadaju činovništvu različitih sektora i ranga, vojnicima, poduzetnici i proizvođačima primarnih i tercijarnih djelatnosti itd., a prema staležu oni su pripadnici svih društvenih slojeva Carstva. Budući da je obojici autora glavna namjera bila prikazati spomeničku baštinu ili pojedine gospodarske grane, neznatno zanimanje za pojedince i nosioce kulta sasvim je razumljivo.

Buduća bi se istraživanja socijalnog i ekonomskog mozaika antičke povijesti stoga trebala okrenuti prema glavnim aspektima širenja kulta i ulozi pojedinca u tome. Odgovarajući rezultati mogli bi se dobiti tek modernim interdisciplinarnim istraživanjima, a otkrića bi pokazala pravu ulogu pripadnika orijentalnoga kulta u cjelokupnom gospodarskom razvitku rimskih provincija.

**Mladen Tomorad**

### **Juraj Kolarić, Katoličko djetičko društvo u Zagrebu (1855. - 1945.), Hrvatski zemljopis - Naklada dr. Feletar (Meridijani), Zagreb 2001., 333 str.**

U vrijeme dviju industrijskih revolucija od kraja 18. do kraja 19. stoljeća u Europi i u Hrvatskoj oblikuje se novi društveni sloj - radništvo. Položaj radnika u uvjetima neobuzdanog liberalnoga kapitalizma bio je vrlo težak. Radnička su prava bila skromna, a radničke organizacije tek su se ustrojavale. Ništa manje težak bio je i položaj naučnikâ koji su u stjecanju obrtničkih znanja često bili ovisni o milosti ili nemilosti pojedinih majstora. Organizirana skrb za obrtnički pomladak bila je u tim vremenima još nedovoljno proširena. Danas se razmjerno dosta toga zna o djelovanju socijalista i širenju njihovih ideja tijekom 19. i 20. stoljeća. Međutim, malo se zna da je i u okrilju Katoličke crkve još u 19. stoljeću bilo sluha za položaj radnih ljudi. Socijalni angažman Crkve u tim vremenima poznat je uglavnom po poznatoj enciklici *Rerum novarum* pape Lava XIII. iz 1891. godine. No, zapravo se još pola stoljeća prije toga u katoličkom okrilju rodila zamisao o skrbi za obrtnički pomladak, tzv. djetiče, tj. naučnike ili šegrte. Začetnik ideje bio je Nijemac Adolf Kolping (1813. - 1865.) koji je 1846. utemeljio prvo djetičko društvo. Kolpingova misao širila se Europom, a samo do njegove smrti bilo je utemeljeno čak 513 djetičkih društava. Jedno od njih bilo je i Katoličko djetičko društvo u Zagrebu, prvo takvo društvo u Hrvatskoj, osnovano 1855., tj. nepunih deset godina nakon pojave prvog djetičkog društva u Europi. Sljedeće, 1856. godine Kolping je boravio u Zagrebu. Taj je njegov posjet bio vrlo važan za razvitak "Katoličkog Društva

Detićah”, kako se društvo izvorno zvalo. Društvo je u zagrebačkoj i hrvatskoj sredini solidno razvijalo svoju djelatnost pa je od privremenih prostorija s vremenom došlo do Društvenog doma u Jurjevskoj, Rokovoj ulici i na Pejačevićevu trgu (danas je to Britanski trg).

Katoličko djetičko društvo u Zagrebu imalo je svoja pravila ili statut, svoje predstojništvo i svoje članove, a djelovalo je punih devedeset godina. Tijekom dugih desetljeća vodili su ga F. Höpperger, M. Seigerschmied, M. Rihtarić, M. Klarić, M. Selec i drugi. Društvo je obrazovanju svojih članova pridavalo posebnu pozornost, a odlikovalo se i sadržajnim socioekonomskim djelovanjem, pri čemu je nastojalo što više držati distancu prema politici i političkim strankama. Vjerski, ćudoredni i karitativni rad posebno je poglavlje njegove prošlosti. Društvo nije skrbrilo samo o izobrazbi djetića u obrtničkim zvanjima, nego se brinulo i za to da se oni pravilno razvijaju kao cjelovite ličnosti. Stoga je dosta radilo na njihovom kulturnom uzdizanju, a brinulo se i o potrebi za odmorom i zabavom. Pod okriljem društva organizirale su se kazališne priredbe, a djelovala su i dva zbora - pjevački i tamburaški. Društvo je od početka bilo upućeno na suradnju s ostalim katoličkim organizacijama, imalo je svoje posebno znakovlje, a djetići su sudjelovali i u nekim javnim društvenim zbivanjima. U doba Nezavisne Države Hrvatske (1941. - 1945.) to je društvo djelovalo u složenim okolnostima Drugoga svjetskog rata. Nakon rata njegova je djelatnost ugašena, a uspomena na nj potisnuta jer se ono nije uklapalo u ideološki obrazac koji su poslije 1945. promicali novi vlastodršci - komunisti.

Postojanje i djelovanje Katoličkog djetičkog društva u Zagrebu od polovice 19. do polovice 20. stoljeća zaintrigiralo je svojedobno dr. Jurja Kolarića, profesora na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu i nekadašnjeg velikog meštra obnovljene Družbe Braća hrvatskog zmaja. Rezultat njegovih višegodišnjih istraživačkih traganja, i to traganja u doslovnom smislu te riječi jer nije bilo nimalo lako prikupiti silno rasutu djetičku baštinu, obimna je knjiga *“Katoličko djetičko društvo u Zagrebu (1855. - 1945.)”* koju je 2001. objavila izdavačka kuća Hrvatski zemljopis - Naklada dr. Feletar. Iako tiskana još prije četiri godine, knjiga profesora Kolarića nimalo ne gubi na svojoj recentnosti, posebno ne u svjetlu hrvatske gospodarske i socijalne povijesti jer tematika knjige upravo i jest problematika koja je vrlo duboko urezana u gospodarsku i socijalnu povijest hrvatskoga ozemlja.

Knjiga je podijeljena na četiri dijela. U prvome, poslije predgovora i uvoda, opisan je osnutak Katoličkog djetičkog društva u Zagrebu sredinom 19. stoljeća. U drugom dijelu analiziran je njegov ustroj, uprava i djelovanje. Posebna pozornost posvećena je statutu ili pravilima društva, njegovoj upravi i članstvu, obrazovanju članova, ekonomskom i socijalnom djelovanju, ćudorednom i vjersko-karitativnom radu, kulturnom uzdizanju djetića i drugim temama. Autor nije zaobišao ni neka, kako ih sâm imenuje, “sporna pitanja”, a to su povezanost Katoličkog djetičkog društva u Zagrebu s ostalim katoličkim organizacijama, pitanje naučnika ili šegrta, starješinstvo, katolički djetički dom, hospicij za putujuće članove, djetićka putovanja i putničke knjižice, društveno znakovlje, sudjelovanje djetića u javnim društvenim zbivanjima i katolička djetićka društva izvan Zagreba. Treći dio knjige posvećen je djelovanju Katoličkog djetičkog društva u dramatičnim okolnostima između 1941. i 1945., poslije čega je društvo prestalo postojati. U četvrtom dijelu autor je iznio sumaran osvrt na društveno djelovanje te iznio zaključke do kojih je došao izlaganjem djetićke materije na

stranicama te knjige. Na kraju je sažetak na njemačkom jeziku, bilješka o piscu, zahvala autora, popis izvora i literature, kazalo imena i prilozi (faksimili, nacrti) te popis ispravaka.

Profesor Kolarić uložio je izniman napor kako bi otrgnuo od zaborava jednu organizaciju koja je već uveliko pala u zaborav, barem kad je riječ o širokim narodnim slojevima iz čijih su redova nekoć u najvećoj mjeri potjecali njegovi pitomci. Među takvim organizacijama koje su svojim djelovanjem u crkvenom ili svjetovnom okruženju pomogle naraštajima mladih ljudi da u vremenu kada mnogima nije bilo lako doći ni do obrta a kamoli do neke druge škole steknu solidnu izobrazbu u gospodarskim zvanjima, a o čijem se radu danas isuviše malo zna, bio je i Hrvatski radiša. To društvo, osnovano 1903., moralo je 1945. isto tako prestatu s radom, a danas još čeka istraživača koji bi se na osnovi razbacane građe, novinâ i nekih predložaka u smislu dosad objavljenih radova o toj temi prihvatio cjelovite monografske obrade njegove prošlosti. Knjiga profesora Kolarića o Katoličkom djetićkom društvu, pregledno pisana i dobro dokumentirana, nesumnjivo je dobar uradak koji može poslužiti i kao ogledni primjer kako valja pristupati takvim temama kao što je tema koja je ovdje iscrpno valorizirana. S tom nadom i dubokom vjerom u buduća srodna pregalaštva knjigu koja je pred nama svesrdno preporučujemo zainteresiranim čitateljima kojima je ona prije svega i namijenjena.

**Željko Holjevac**

### **Hrvoje Petrić, Općina i župa Drnje, Povijesno-geografska monografija, Nakladna kuća Dr. Feletar (Meridijani), Drnje, 2000., 212 str.**

Knjigu "*Općina i župa Drnje*" autora Hrvoja Petrića izdala je Nakladna kuća Dr. Feletar (danas: Meridijani) u sklopu biblioteke Historia Croatica. Ta je monografija po mnogočemu *ekohistorijski* usmjerena iako je u podnaslovu predstavljena kao *Povijesno-geografska monografija*. Takav monografski način prezentacije rezultata istraživanja određenog mikroprostora, koji autor objedinjuje nazivom drnjanska Podravina, još nije toliko brojan u suvremenoj hrvatskoj historiografiji. Međutim, to je samo jedna od karakteristika koja izdvaja ovaj rad. Prije iznošenja vlastitih stavova - koje predstavlja samo jedan od mogućih pristupa njegovu iščitavanju i interpretiranju - bilo bi potrebno izložiti strukturu djela onako kako ju je zamislio sam autor: *Predgovor* (17), *Riječ-dvije prije čitanja* (18-19), *Uvod* (20-21), *I. Prometno-geografski položaj i smještaj* (22-24), *II. Prirodno-geografska obilježja* (25-35), *III. Stanovništvo* (36-52), *IV. Povijesno-geografski, društveni i gospodarski razvoj Drnjanske Podravine* (53-128), *V. Župa Drnje* (129-153), *VI. Razvitak školstva Drnjanske Podravine* (154-166), *VII. Kulturni, sportski i društveni život* (167-177), *VIII. Suvremeno gospodarstvo* (178-188), *Zaključci* (189-190), *Izvori i literatura* (191-201), *Prilozi* (202-205), *Pogovor nakladnika* (206), *Izvod iz stručne recenzije* (207), *Zusammenfassung* (208-209). Svako poglavlje podijeljeno je na još nekoliko potpoglavlja koja ovdje nisu navedena zbog ograničenoga prostora predviđenog za pisanje osvrta. No, navedeni podaci dovoljno jasno ocrtavaju misaoni prostor autora knjige unutar kojega je ostvario vlastiti rad.

*Ekonomska i ekohistorija*  
*Economic- and Ecohistory*

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Scientific Research Journal for Economic and Environmental History

Volumen 1 / Broj 1  
Zagreb-Samobor 2005.  
ISSN 1845-5867  
UDK 33 9 504.3

**Nakladnici / Publishers:**

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju

Izdavačka kuća Meridijani

Obrtnička 17, 10430 Samobor

tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321

e-mail: meridijani@meridijani.com

www.meridijani.com

**Sunakladnici / Co-publishers:**

Sekcija za gospodarsku povijest Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti Zagreb  
(moderator: mr. sc. Hrvoje Petrić)

Međunarodni istraživački projekt »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediteranskom kontekstu« Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu  
(voditelj: prof. dr. sc. Drago Roksandić)

**Urednici / Editors-in-chief:**

Mira Kolar-Dimitrijević, Hrvoje Petrić

**Uredništvo / Editorial Staff:**

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Močanin,  
Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

**Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:**

Drago Roksandić - predsjednik (Zagreb, Hrvatska)

Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula, Hrvatska*), Zrinka Blažević (Zagreb, Hrvatska),

Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (Zagreb, Hrvatska), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*),

Halil Inalcik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Aleksandar Jakir (*Marburg, Njemačka*),

Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (Zagreb, Hrvatska),

Kristina Milković (Zagreb, Hrvatska), Ivan Mirnik (Zagreb, Hrvatska), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*),

Daniel Patafta (*Rijeka, Hrvatska*), Gordan Ravančić (Zagreb, Hrvatska), Marko Šarić (Zagreb, Hrvatska),

Nataša Štefanec (Zagreb, Hrvatska), Mladen Tomorad (Zagreb, Hrvatska), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*),

Milan Vrbanus (Zagreb, Hrvatska), Zlata Živaković Kerže (*Osijek, Hrvatska*)

**Grafički urednik / Graphic design:**

Alojz Zaborac

**Prijelom / Layout:**

Hrvoje Herceg

**Lektura / Language editing:**

Lidija Menges

**Za nakladnike / Journal directors:**

Petra Somek, Hrvoje Petrić

**Tisak / Print by:**

Bogadigrafika, Koprivnica 2005.

**Adresa uredništva / Mailing adresss:**

Hrvoje Petrić (urednik)

Zavod za hrvatsku povijest, Filozofski fakultet

Ivana Lučića 3

HR-10000 Zagreb

e-mail: h.petric@inet.hr

h.petric@ffzg.hr

---